

احمد داووداوغلو
وزیر امور خارجه
و استراتژیست
پیشرفت
ترکیه

ابتدا نپذیرفت و تنها پس از پافشاری دوستانش در حزب بود که مجبور به قبول این پست سیاسی شد. حتی تا مدت‌ها پس از پذیرش این مسؤولیت نیز باور دست‌اندرکاران بنیاد این بود که او به زودی عالم سیاست را رها کرده و به دامن کارهای پژوهشی و فرهنگی باز خواهد گشت.» باوری که البته تا امروز محقق نشده است و دست‌اندرکاران بنیاد تنها در ضیافت افطار ماه مبارک رمضان می‌توانند وزیر امور خارجه ترکیه را در میان خود ببینند.

رسیدن به یک جمع‌بندی مشخص و منسجم از ماهیت و کیفیت اسلام‌گرایی در جهت‌گیری و فعالیت‌های چنین بنیادی در ترکیه دشوار است. بدون شک نمی‌توان با توجه به جنبه‌های روینایی اسلام‌گرایی و حفظ برخی ظواهر شرعی و نمادهای آن در این باره به قضاوتی دقیق رسید. برای نمونه بیشتر زنانی که در بنیاد علم و هنر به‌طور رسمی کار می‌کنند با حجاب هستند - هرچند داشتن حجاب برای فعالیت آن‌ها اجباری نیست - اما نمی‌توان گفت که این به معنی تقید به مبانی فکر اسلامی در همه فعالیت‌ها است.

با این حال آنچه از برنامه‌های آموزشی بنیاد علم و هنر برمی‌آید، گونه‌ای گرایش انتقادی به ترکیه لائیک همراه با بازخوانی تجربه‌های دوره عثمانی و بهره‌گیری از آن برای ساختن کشوری پیش‌رو است که به اسلام‌گرایی شناخته می‌شود. اما هنوز زود است که قضاوتی دقیق از چیستی و چگونگی اسلام‌گرایی ترک‌ها به عنوان مبنایی برای پیشرفت داشته باشیم. شاید به این دلیل که با توجه به محدودیت‌های موجود و تجربه‌های قبلی، آن‌ها چندان مایل نیستند که از اسلام‌گرایی به عنوان مبنای عمل خویش - نه در ظاهر و برای شعار - سخن بگویند. می‌توان گفت اسلام‌گرایان ترک در این باره سیاست حرکت با چراغ خاموش را برای خویش برگزیده‌اند. شاید به همین دلیل است که مسؤولان بنیاد علم و هنر استانبول نیز از ارائه هرگونه اطلاعات جزئی و دقیق درباره برنامه‌های آینده این مرکز و پیوندهای آن با سیاست و امور اجرایی در ترکیه خودداری می‌کنند.

به هر حال باید نشست و تا سال ۲۰۲۳ که یک‌صدمین سال‌گشت تشکیل ترکیه جدید است و چشم‌انداز حزب عدالت و توسعه برای آینده ترکیه به آن اشاره دارد، منتظر نشست و شاهد گام‌های بعدی سیاست‌مداران اسلام‌گرا بود.

یک دانشجوی یمنی و یک پژوهشگر ترک را ببینید که زبان فارسی آن‌ها را به هم پیوند می‌دهد؛ زیرا هر دو از دانش‌آموختگان دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه تهران هستند!

یکی از مهم‌ترین جلوه‌های جهت‌گیری بنیاد علم و هنر، دو مؤسسه انتشاراتی است که به آن وابسته‌اند و آثاری را در دو رشته اصلی منتشر می‌کنند:

نخست انتشاراتی که به بازخوانی میراث علم، فرهنگ و هنر اسلامی تعلق دارد و کتاب‌های کلاسیک دانشمندان و فرهیختگان مسلمان را به ترکی استانبولی ترجمه و منتشر می‌کند؛ و دیگری انتشاراتی که کتاب‌هایی با نگاه راهبردی و درباره مسائل روز ترکیه، منطقه و جهان منتشر می‌کند. برای نمونه کتاب «لایبی اسرائیل و سیاست خارجی آمریکا» که در ایران نیز توسط نشر ساقی چاپ شده است و یا کتابی درباره بحران در لیبی که موضوعی روزآمد به‌شمار می‌رود.

بنابراین به‌نظر می‌رسد که چشم‌انداز بنیاد علم و هنر و هدف غایی آن دنبال کردن اندیشه اسلامی و آموزش کسانی است که با نگاهی راهبردی به فرهنگ و پیشینه تاریخی خویش می‌نگرند و چشمی نیز به آینده دارند. یک شاهد معتبر برای اثبات این ادعا کتاب مشهور احمد داووداوغلو با عنوان «اعماق استراتژیک» است. چنان که مسؤول کتاب‌خانه بنیاد می‌گوید، وی قصد داشته است دو کتاب دیگر با عناوین «اعماق تاریخ» و «اعماق فلسفه» نیز نوشته و به چاپ برساند که تاکنون به دلیل اشتغالات فراوان موفق به انجام آن نشده است.

یکی از مسؤولان بنیاد علم و هنر اشاره می‌کند که اگرچه بنیان‌گذاران و گردانندگان آن از چهره‌های سرشناس جهان سیاست بوده و در عرصه قدرت سیاسی کشور نیز فعال هستند اما این رابطه رسمی نیست. در واقع گرچه بنیاد علم و هنر در دنیای سیاست ترکیه نیز اعتبار خاصی دارد اما از این اعتبار استفاده‌ای نمی‌کند و به فعالیت‌های علمی و فرهنگی خویش ادامه می‌دهد. وی تأکید می‌کند: «هنگامی که به احمد داووداوغلو - که در آن زمان ریاست بنیاد را بر عهده داشت - پیشنهاد شد متصدی وزارت امور خارجه ترکیه شود، وی